

KS. KAROL KRUPA – USTRZYKI DOLNE

TOŻSAMOŚĆ I POSŁANNICTWO PREZBITERA W ŚWIETLE LISTÓW ŚW. JANA PAWŁA II DO KAPŁANÓW NA WIELKI CZWARTEK

Wstęp

Wielki Czwartek, w tradycji Kościoła katolickiego, jest dniem, w którym udziela się święceń kapłańskich. Listy św. Jana Pawła II do kapłanów, które regularnie publikował w tym dniu, stanowią bogate źródło refleksji na temat tożsamości i posłannictwa kapłana. Odwołując się do ich treści w artykule podjęta zostanie próba analizy nauczania Kościoła, wypowiedzi innych papieży oraz wkładu licznych teologów w celu lepszego zrozumienia roli i znaczenia kapłaństwa w dzisiejszym świecie.

Głównym celem niniejszego tekstu jest zbadanie tożsamości prezbitera w świetle listów Jana Pawła II do kapłanów na Wielki Czwartek. Listy te, publikowane corocznie od 1979 do 2005 roku, stanowią niezwykle ważne źródło refleksji nad kapłaństwem. Papież podejmował w nich różnorodne tematy, odnosząc się do duchowych, pastoralnych i teologicznych aspektów życia kapłanów.

KS. MGR LIC. KAROL KRUPA – kapłan diecezji przemyskiej, obecnie posługuje w parafii pw. Św. Józefa Robotnika w Ustrzykach Dolnych, oligofrenopedagog, pracuje w Bieszczadzkim Zespole Placówek Szkolno-Wychowawczych, zainteresowania: teologia, liturgika, muzyka. ORCID: 0000-0001-7571-6386. Kontakt: karol.krupa30@wp.pl.

Analiza listów papieskich będzie prowadzona poprzez hermeneutyczne podejście, uwzględniające kontekst historyczny, teologiczny oraz pastoralny. Szczególna uwaga zostanie poświęcona kluczowym tematom poruszonym przez Jana Pawła II, takim jak tożsamość prezbitera, jego duchowość, misja oraz wyzwania współczesności.

1. Tożsamość prezbitera w ujęciu Jana Pawła II

Tożsamość prezbitera stanowi kluczowy element refleksji nad kapłaństwem w nauczaniu Jana Pawła II. Papież, odwołując się zarówno do tradycji Kościoła, jak i współczesnych wyzwań, wielokrotnie podkreślał, że kapłan jest nie tylko szafarzem sakramentów, lecz także świadkiem Chrystusa i przewodnikiem duchowym wspólnoty wierzących. W jego pismach i wypowiedziach można dostrzec głęboką troskę o autentyczność i integralność powołania kapłańskiego, które ma swoje źródło w osobistej relacji z Chrystusem i Kościołem.

W tym rozdziale zostanie ukazane to, w jaki sposób Jan Paweł II definiuje i postrzega tożsamość prezbitera. Analizie zostaną poddane kluczowe aspekty tego powołania, a więc dar i narodziny kapłaństwa, duchowość prezbitera w głębokiej modlitwie na wzór Chrystusa oraz celibat jako łaska i wielkie zadanie. Refleksja ta pozwoli zrozumieć, jakie wyzwania i zadania stawia papież przed współczesnym duchowieństwem oraz jakie wartości powinny kształtować kapłańską tożsamość w zmieniającym się świecie.

1.1. Powołanie – narodzinami kapłana

Pośród wskazań, które pozostawił papież Jan Paweł II, szczególnego znaczenia nabiera posługa do modlitwy oraz promowania powołań. Chodzi o powołania do kapłaństwa i życia zakonnego, ale także o realizację powołania chrześcijańskiego w życiu każdego ucznia Jezusa Chrystusa. Jedną z form tej posługi były listy na niedzielę Jezusa Chrystusa Dobrego Pasterza¹. W liście na XIX Światowy Dzień Modlitw o Powołania papież ukazuje perspektywę powołania jako wezwanie do pełni życia. Wychodząc od słów Pana Jezusa, który mówi: „Ja przyszedłem po to, aby owce miały życie i miały je w obfitości” (J 10,10), Jan Paweł II widzi w Kościele przestrzeń przyjmowania i budzenia życia. Podkreśla rolę Ducha Świętego, który przynosi wszelkie dary; On pobudza do rozumienia słowa Bożego, sakramentów

1. J. Swędrowski, *Tożsamość kapłańska według Jana Pawła II*, „Polonia Sacra”, 24 (2020), nr 2 (60), s. 83.

i powołań w Kościele, jako istniejących dla życia. Pośród nich papież ukazuje kapłaństwo służebne. Jest ono darem, który – mocą święceń przewyższa wszystkie inne. Kapłaństwo służebne uczestniczy w jedynym Kapłaństwie Chrystusa, który złożył samego siebie w ofierze na krzyżu i nadal ofiaruje siebie w Eucharystii za życie i zbawienie świata². Podkreślenie wyjątkowości daru kapłaństwa służebnego jest wezwaniem do gorliwej troski o rozwój życia duchowego; papież w tym kontekście mówi o uczestnictwie w Bożej płodności³. W wielkoczwartkowych listach Jan Paweł II pisze o tajemnicy kapłaństwa w wymiarze teologicznym i ontycznym. Powołanie wyświęconego zostało zapoczątkowane powołaniem samego Chrystusa, który jest pierwszym spośród powołanych i sam najdoskonalej odpowiedział na Boże wezwanie⁴. To także powołanie do kapłaństwa służebnego wrosniętego w kapłańskie powołanie całego Kościoła. Każdy chrześcijanin przez chrzest został wezwany do uczestnictwa w kapłańskiej misji Chrystusa⁵. Papież kapłaństwo określa jako: dar⁶, owoc szczególnej łaski powołania czy łaskę niczym niezasłużoną⁷. Kapłan staje się „dłużnikiem niezgłębionej łaski Bożej”⁸. Dar pochodzi od Ducha Świętego, a dany jest z łaski Bożej, za pośrednictwem Kościoła. Choć kapłaństwo sakramentalne „nie pochodzi (...) od (...) wspólnoty i z jej (...) wezwania i delegacji, jest darem dla tej wspólnoty, pochodzi od samego Chrystusa z pełni jego własnego kapłaństwa”⁹.

Jan Paweł II podkreśla związek kapłaństwa z liturgią Wielkiego Czwartku. Porównuje on sakrament święceń do narodzin. Uważa, że święcenia są narodzinami z kapłaństwa Chrystusa. Pisze: „Wielki Czwartek jest dniem narodzin naszego kapłaństwa. W tym dniu urodziliśmy się wszyscy. Tak jak dziecko rodzi się z łona matki, tak my narodziliśmy się z Twego, o Chryste, jedynego i wiecznego kapłaństwa. Narodziliśmy się w łasce i mocy Nowego Wiecznego Przymierza – z ciała i Krwi Tej odkupieńczej ofiary (...) tam, gdzie jest źródło nowego życia, początek wszystkich sakramentów Kościoła, tam jest też początek naszego kapłaństwa”¹⁰. Jest to porównanie nowatorskie i w pewien sposób szokujące. Chrystusowe kapłaństwo jest więc matką kapłaństwa prezbiterów.

2. Jan Paweł II, *Orędzie na XIX Światowy Dzień Modlitw o Powołania – 1982 roku*, w: Jan Paweł II, *Dzieła zebrane*, t. 4, Kraków 2007, s. 583.

3. Tamże, s. 583.

4. Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek [dalej: LW], 1996 nr 1.

5. LW, 1996, nr 2.

6. LW, 1985, nr 2.

7. LW, 1979, nr 4.

8. LW, 1983, nr 3.

9. LW, 1979, nr 4.

10. LW, 1982, nr 1.

Na uwagę zasługuje zastosowanie odniesienia do tajemnicy Chrystusa w jego paschalnej ofierze, która jest kolebką wszystkich sakramentów, także sakramentu święceń. Podkreślając rzeczywistość sakramentu inicjującego nową tożsamość ochrzczonego, bardzo mocno podkreślić trzeba fakt, że święcenia są początkiem innej egzystencji człowieka, rozpoczęciem nowej tożsamości ochrzczonego. Zdaniem Jana Pawła II, to rodzenie dokonuje się ciągle, przez wieki istnienia Kościoła. Tak jak w Wieczerniku z kapłaństwa Chrystusa zrodziło się kapłaństwo Apostołów, tak przez wieki z kapłaństwa ich następców rodzi się kapłaństwo dalszych pokoleń. Biskupi – przez posiadaną jego pełnię – są objawieniem jedynego i wiecznego kapłaństwa samego Jezusa Chrystusa.

Święcenia stają się zatem „sakramentalnym rodzeniem”, dokonywanym przez biskupa. Wypowiedź papieża podkreśla rolę tego hierarchy w sakramentalnym początku realizacji kapłaństwa. Biskup objawia się jako ojciec, w porządku łaski dający kapłańskie życie. Ojciec święty zwraca uwagę na to, że celebrowanie Wielkiego Czwartku może być traktowane jako „rocznica święceń wszystkich kapłanów”. Píše: „Wielki Czwartek jest dniem narodzin naszego kapłaństwa. W tym dniu urodziliśmy się wszyscy”¹¹. To twierdzenie staje się papieskim uzasadnieniem praktyki odnawiania wtedy przyrzeczeń kapłańskich.

Myśl Jana Pawła II na temat natury powołania i realizacji tego daru jest na wskroś sakramentalna. W swojej książce *Wstańcie, chodźmy!* papież snuje refleksję związaną z namaszczeniem Krzyżmem. Od chrztu świętego, poprzez bierzmowanie, a nawet sakrament święceń, papież wskazuje na wspólną godność wszystkich powołań, ale jednocześnie zauważa konkretność i wspólnotową odpowiedzialność¹². Godność i wybranie wymagają jednocześnie odpowiedzi w życiu, które nie jest podzielone na płaszczyzny zastrzeżone jedynie dla człowieka czy wyłączone jedynie dla Boga. Jedyną drogą do integralnego przyjęcia daru powołania jest pragnienie świętości i dążenie do niej¹³.

1.2. Modlitwa – stylem życia kapłana

Modlitwa dla św. Jana Pawła II jest przede wszystkim osobistą i zażyłą więzią z Bogiem. Staje się prawdziwą i życiodajną w takim stopniu, w jakim pozwoli się

11. LW, 1982, nr 1.

12. Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 34-36.

13. S. Zawada, *Kapłaństwo*, w: Jan Paweł II. *Encyklopedia nauczania moralnego*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, Radom 2005, s. 252-253.

Bogu być w niej obecnym¹⁴. Wtedy Bóg może mówić do serca¹⁵. Podczas modlitwy otwieramy się na działanie Ducha Świętego, który wówczas „pomaga nam upodabniać się coraz bardziej do Serca Dobrego Pasterza”¹⁶.

Ważnym wymiarem daru kapłaństwa jest modlitwa kapłana. Przybiera ona różne formy. Papież przypomina, że wyjątkową rolę odgrywa modlitwa liturgiczna, szczególnie brewiarzowa, w której sam Chrystus modli się z kapłanami i za nich¹⁷. Ojciec święty modlitwę ukazuje jako udział w ofierze Chrystusa, bowiem na mocy złączenia z Nim poprzez sakrament święceń, modlitwa wstawiennicza za Kościół staje się sposobem osobistego włączenia w dzieło zbawienia, którego Chrystus dokonał na krzyżu.

Jan Paweł II w Liście do kapłanów na Wielki Czwartek 1987 roku, połączył Wieczernik z Ogrójcem tylko „w tym celu, aby pokazać, jak głęboko nasze kapłaństwo musi być związane z modlitwą: w modlitwie zakorzenione”¹⁸. Papież ukazał modlitwę jako właściwy sposób życia kapłana. Mieści się ona w samej strukturze bytu kapłańskiego; bez niej nie do pomyślenia jest kapłaństwo i zachowanie tożsamości kapłanowi właściwej¹⁹. Zatem konieczność modlitwy, czyli egzystencjalnego zjednoczenia z Chrystusem, wynika z samej natury kapłaństwa, które jest z Nim sakramentalną jednością²⁰. Jan Paweł II w listach wielkoczwartkowych zgromadził liczne argumenty wyjaśniające, dlaczego prezbiter, konsekrowany na wzór Chrystusa, podobnie jak On powinien być człowiekiem modlitwy²¹.

Pierwszym i podstawowym argumentem jest modlitwa samego Jezusa²². Kapłan, jako sługa Chrystusa, w swoim postępowaniu musi zachowywać się tak, jak czynił to jego Mistrz i Nauczyciel. Podstawą jego życia, tak jak podstawą życia Jezusa, musi więc być modlitwa, ściśle połączona z potrzebą ciągłej zmiany bytowania. „Nawracać się, to znaczy zawsze się modlić i nie ustawać. Modlitwa to poniekąd pierwszy i ostatni warunek nawrócenia, postępu, świętości”²³. Nawracać się – to znaczy „powracać do samej łaski naszego powołania”, to „stałe wyliczać się wobec Pana naszych serc z naszej służby”, to przede wszystkim „trwać w stanie

14. A. Dulles, *Posługa kapłańska w świecie współczesnym. Refleksje teologiczne*, Kraków 2005, s. 119.

15. P. Bieliński, *O Was stale myślę. Wielkoczwartkowe listy Jana Pawła II*, „Pastores”, 4 (1999), s. 155.

16. LW, 1995, nr 8.

17. LW, 1984, nr 5.

18. LW, 1987, nr 7.

19. J. Wawrzyszak, *U podstaw gorliwości kapłańskiej w nauczaniu Jana Pawła II*, Warszawa 1989, s. 231.

20. Tamże, s. 233.

21. J. Międzybrocki, *Duchowość kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2007, s. 251.

22. Tamże, s. 252.

23. LW, 1979, nr 10.

nieustannego dążenia do Boga”²⁴. „I dlatego też musimy wszyscy codziennie się nawracać. Wiemy, że jest to podstawowe wymaganie Ewangelii skierowane do wszystkich ludzi. O ileż bardziej musimy je przyjmować jako skierowane do nas. Jeśli mamy innym pomagać do nawrócenia, musimy sami stale je podejmować w naszym życiu”²⁵.

Argumentem, którego Jan Paweł II używa najczęściej, jest zależność posługi kapłańskiej od modlitwy²⁶. Kapłaństwo „nie rozwija się i nie przynosi owoców bez zakorzenienia w Chrystusie. „Beze Mnie nic nie możecie uczynić” (J 15,5) – powiedział Jezus²⁷. Modlitwa jest zatem niezbędnym warunkiem efektywności kapłańskiej posługi. Przynoszenie owoców w dziejach zbawienia jest podstawowym zadaniem kapłańskiego powołania²⁸. Wierność modlitwie albo jej zaniedbywanie są oznakami vitalności albo dekadencji kapłańskiego życia²⁹. Jak pisze Jan Paweł II, prezbiterzy, jako uczestnicy Chrystusowego kapłaństwa złączonego nierozdzielnie z Jego ofiarą, u podstaw swej egzystencji powinni kłaść kamień węgielny modlitwy. Kapłańską posługą mają włączyć się w codzienną egzystencję, a przez to zachować prawdziwą tożsamość i autentyczność powołania, jakie stało się ich szczególnym udziałem we wspólnocie ludu Bożego³⁰. Modlitwa ma być stylem kapłańskiego życia: pomóc odnajdować światło, które nieustannie kapłana prowadzi, pozwalać mu się nawracać oraz trwać w nieustannym podążaniu ku Bogu, by prowadzić do Niego innych. Modlitwa pomaga kapłanom wierzyć, ufać i miłować nawet wtedy, gdy ludzka słabość im w tym przeszkadza³¹. Jako jej wzór Jan Paweł II ukazuje Maryję i świętego Jana Marię Vianney’a.

1.3. Celibat – łaską i zadaniem kapłana

Celibat nie wynika z samego kapłaństwa, ale jest charyzmatem i bezcennym darem dla niepodzielonego funkcjonowania pasterskiej posługi podejmowanej przez ludzi do niej powołanych. Tak poucza Sobór Watykański II w Dekrecie o posłudze i życiu kapłanów: „Całe bowiem posłannictwo kapłana poświęcone jest służbie nowego człowieczeństwa, które Chrystus, zwycięzca śmierci wzbudza przez Ducha swego w święcie i które ma swój początek nie z krwi ani z żądz ciała,

24. Tamże.

25. LW, 1979, nr 10.

26. J. Międzybrodzki, *Duchowość kapłana*, s. 253.

27. LW, 1987, nr 7.

28. J. Wawrzeszak, *U podstaw gorliwości*, s. 235.

29. A. Młotek, *Modlitwa w nauczaniu Jana Pawła II*, „Homo Dei”, 2 (1985), s. 101.

30. LW, 1987, nr 10.

31. LW, 1970, nr 10.

ani z woli ludzkiej, ale z Boga”³². Niewątpliwie, celibat jest normą bardzo wzniosłą i bardzo surową, której zachowanie wymaga nie tylko nieodwołalnego postanowienia, ale i specjalnego charyzmatu, to znaczy łaski niebieskiej i wewnętrznej. Właśnie to sprawia, że celibat pozostaje w całkowitej zgodzie z powołaniem do szczególnego naśladowania Chrystusa oraz z pełną odpowiedzialnością ucznia, który porzuca wszystko, by pójść jedynie za Nim i poświęcić się bez reszty i wyłącznie, sercem niepodzielnym, w sprawie posługiwania braciom i społeczności chrześcijańskiej³³. Jan Paweł II w pierwszym swoim liście do kapłanów na Wielki Czwartek z 1979 roku, a także w wielu przemówieniach i wydanych dokumentach, podkreśla doniosłe znaczenie celibatu w życiu Kościoła, lecz nie chce rozstrzygać, czy Kościół łaciński ma zachować czy uchylić podjętą i trwającą przez stulecia decyzję o życiu osób konsekrowanych w celibacie. Papież raczej pogłębia rozumienie tego charyzmatu i ukazuje sposoby coraz dojrzalszego wprowadzania go w życie³⁴.

Różnorodność problematyki, ukazana w tych listach do kapłanów, skoncentrowana jest zwłaszcza na dwóch sakramentach: Eucharystii i święceniach. W przypadku drugim papież odnosi się do natury kapłańskiego celibatu. Beżenność, jego zdaniem, nabiera wyrazistości i piękna dopiero wówczas, gdy obietnica dana Chrystusowi w świadomym i dobrowolnym zobowiązaniu się do celibatu, podczas celebracji liturgii święceń kapłańskich, natrafia na różne przeszkody i trudności; jest poddana próbie i zostaje narażona na pokusę. Uważa on, że ta nie omija żadnego kapłana, tak samo jak żadnego innego człowieka czy chrześcijanina³⁵. Papież zachęca więc do wysiłku nad kształtowaniem daru celibatu. Określa go słowem „czuwanie”³⁶. Jan Paweł II wiele uwagi poświęca celibatowi w adhortacji apostołskiej *Pastores dabo vobis*, rozpatrując w niej ściśły związek beżenności kapłanów z sakramentem święceń³⁷. Według Ojca świętego celibat nie jest tylko normą prawną, narzuconą kapłanom, lecz darem Boga, który pozwala całkowicie upodobnić się do Chrystusa – Dobrego Pasterza i Oblubieńca Kościoła³⁸.

32. *Presbyterorum ordinis*, nr 16; *Lumen gentium*, nr 42; zob. *Nauka Kościoła o charyzmacie celibatu – wybór dokumentów*, Gniezno 1993, s. 5 nn.; zob. J. Ablewicz, *Bądźcie moimi świadkami. Rekolekcje watykańskie 8-14 marca 1981*, Tarnów 2023, s. 159.

33. Paweł VI, *Celibat to ważna sprawa*, Rzym 1.02.1970, w: *Nauka Kościoła o charyzmacie celibatu. Wybór dokumentów*, Gniezno 1998, s. 120.

34. M. Kaczmarek, *Rady ewangeliczne w życiu kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 1996, nr 5, s. 206.

35. LW, 1979, nr 9.

36. LW, 1996, nr 5.

37. T. Borutka, J. Orzeszyna, *Jan Paweł II o kapłaństwie i życiu braterskim we wspólnocie zakonnej*, Bielsko Biala 1995, s. 88-89; P. Delfieux, *Czystość – nadszedł czas by o niej mówić*, „Pastores”, 1999, nr 5, s. 16.

38. M. Rondet, *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995, s. 44-46; por. S. Nowak, *Adhortacja „Pastores dabo vobis” jako drogowskaz dla przygotowujących się do*

W ujęciu Jana Pawła II oryginalne jest eklezjalne pojmowanie tajemnicy celibatu. Papież zwraca uwagę na to, że wymagania stawiane kandydatom do święceń są znakiem nadziei Kościoła. Zgromadzenie wiernych ufa Chrystusowi, że pomoże kapłanom w posługiwaniu się tym darem i dlatego wymaga od nich przyrzeczenia bezżenności. Kościół, który decyduje się na zachowanie przez nich celibatu jako szczególnego daru dla królestwa Bożego przez to samo wyznaje wiarę i wyraża nadzieję wobec swego Nauczyciela, Mistrza, Odkupiciela i Oblubieńca oraz Tego, który jest „Panem żniwa” i „Dawcą daru”, bo „wszelki dar doskonały zstępuje z góry od Ojca światła”. Tej wiary i tego zawierzenia nie można osłabiać ludzkim powątpiewaniem czy małodusznością³⁹. Jan Paweł II uważa, że kapłańskie bezżenstwo jest rezygnacją z ojcostwa „wedle ciała”, ażeby rozwijało się i dojrzewało ojcostwo „wedle ducha”, które ma zarazem rysy macierzyńskie. Dziewicza wierność Oblubieńcowi, która w tej formie życia znajduje swój szczególny wyraz, pozwala uczestniczyć w wewnętrznym życiu Kościoła, który na wzór Dziewicy stara się „nieskazitelnie i w czystości dochować wiary danej Oblubieńcowi”.

W celibacie papież Jan Paweł II widzi również element negatywny, polegający na świadomej rezygnacji z małżeństwa. Decyzja wyrzeczenia się bliskiej osoby i dzieci nie może być wynikiem pogardy dla małżeństwa. Tę wolną przestrzeń emocjonalną kapłan, który przyjmuje dar celibatu, powinien wypełnić niepodzielną miłością do Chrystusa. Do tego potrzebna jest formacja obejmująca wszystkie wymiary życia kandydata do kapłaństwa: „W formacji duchowej człowieka powołanego do życia w celibacie należy poświęcić szczególną uwagę kształtowaniu u przyszłego kapłana wiedzy o celibacie, szacunku i miłości do niego oraz umiejętności przeżywania go zgodnie z jego prawdziwą naturą i celem, a więc w duchu jego motywacji ewangelicznych, duchowych i duszpasterskich”⁴⁰. Powołany musi być świadomy tego, z czego rezygnuje, wybierając kapłaństwo w celibacie. Jednocześnie powinien nauczyć się odważnego otwierania na ludzi, przeżywania swoich problemów z Chrystusem i we wspólnocie kapłańskiej. Szczególnie ważne jest opanowanie umiejętności samokontroli i budowania przyjaźni, przeżywania samotności i autentycznej modlitwy⁴¹.

Jan Paweł II przyznaje, że życie w celibacie wymaga szczególnej łaski. Jest to bowiem ideał, który przerasta siły ludzkiej natury i wiąże się z umartwieniem niektórych jej skłonności. Chrystus jednak daje łaskę tym, których powołuje do

kapłaństwa i w kapłaństwie, „Pastores dabo vobis”. Materiały z sympozjum, s. 15.

39. LW, 1979, nr 10.

40. Jan Paweł, *Pastores dabo vobis*, Rzym 1992, 50.

41. J. Machniak, *Rady ewangeliczne – czystość, ubóstwo, posłuszeństwo – w życiu duchowym kapłana na podstawie nauczania Jana Pawła II*, w: *Kapłaństwo w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red. J. Machniak, Kraków 2010, s. 81-82.

kapłaństwa, aby mogli żyć w czystości i dziewictwie dla Królestwa Bożego⁴². Papież w swoich przemówieniach do kapłanów ukazuje celibat w aspekcie skuteczności ewangelizacji. Celibat głoszeniu Ewangelii nadaje przejrzystości i wyrazistości. Stąd, jak poucza Jan Paweł II, świadectwo złożone w postaci celibatu ma wartość szczególną, gdyż obwieszcza Dobrą Nowinę nie tylko słowem, ale całym istnieniem, a także niepodzielnością życia i służby kapłana.

Papież Jan Paweł II wskazuje również na maryjny wymiar kapłańskiego celibatu. Zwraca uwagę na analogię, jaka występuje pomiędzy Kościołem a Maryją – Dziewicą. Mając taki wzór doskonałości, jakim jest Matka Boża, a nawet pierwowzór, jaki Kościół znajduje w Maryi, należy zadbać, aby wybór do życia w bezgranicznej czystości był złożony w Jej Sercu. Ojciec święty wskazuje na potrzebę pamiętania, że z Jej pomocą celibatariusz przetrwa wszystkie trudności, jakie napotka na swej kapłańskiej drodze. To właśnie w Maryi znajduje się impuls do głębszego rozumienia tego wyboru. Skutkiem zawierzenia się bezżennego kapłana Bogarodzicy jest ciągle rozwijanie jego rodzicielstwa „wedle ducha”, które staje się jednym z owoców bezżenności dla Królestwa Niebieskiego⁴³.

Z rozważaniami dotyczącymi celibatu wiąże się refleksja papieża Polaka nad tajemnicą kobiety. Uważa on, że dla dojrzałego i radośniejszego przeżywania celibatu kapłan powinien wykształcić w sobie jak najpiękniejszy obraz kobiety jako siostry. Celibat nie jest bowiem formą ucieczki od małżeństwa, lecz drogą świadomego wyboru. W Chrystusie, bez względu na związki pokrewieństwa, wszyscy ludzie są siostrami i braćmi. Kobieta dla kapłana pozostaje więc przede wszystkim siostrą. Jej siostrzana godność w jego sercu powinna być świadomie i godnie pielęgnowana.

Ukazując tę prawdę, papież Jan Paweł II odnosi się do nauczania św. Pawła. Apostoł, który sam żył w celibacie, tak napisał: „Pragnąłbym, aby wszyscy byli jak i ja, lecz każdy otrzymuje własny dar od Boga: jeden taki, a drugi taki” (1 Kor 7,7). Zatem, zarówno małżeństwo, jak i życie w bezżeństwie, są darem pochodzącym od Boga, który należy starannie pielęgnować. Podkreślając wyższość celibatu, papież Polak nie deprecjonuje małżeństwa. Uważa, że jeden i drugi sposób życia jest powołaniem opartym na swoistym charyzmacie. Człowiek, z pomocą łaski Bożej, musi umieć w swoim życiu je odczytać⁴⁴. Nauka Jana Pawła II o celibacie mocno tkwi w Tradycji Kościoła, która w bezżeństwie kapłanów widzi Boży dar

42. Jan Paweł II, *Logika konsekracji w celibacie kapłańskim* (Katecheza z 17 lipca 1993 r.), w: *Misja ewangelizacyjna kapłanów w nauczaniu Kościoła. Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, Katowice 1994, s. 234-238.

43. LW, 1988, nr 5.

44. LW, 1995, nr 5.

i przyczynę apostołskiej płodności. Papież podkreślił walory maryjne i eklezjalne celibatu. Dostrzegł w nim znak ufnej wiary Kościoła wobec swojego Mistrza.

Jan Paweł II zwraca uwagę na jeszcze jedną cechę obecności Maryi w życiu kapłana. Matka Boża, przyjęta przez niego z miłością i wdzięcznością, staje się niewiastą obecną w jego życiu. Ona odsłania mu całą tajemnicę kobiecości i uczy odpowiedzialnie przeżywać celibat⁴⁵. Kapłan, przez obecność Maryi, odkrywa wartość bezżeństwa, które jest znakiem czystej miłości, przeżywanej w oddaniu się Bogu i dyspozycyjności wobec wszystkich ludzi. Macierzyńskie serce Bogarodzicy uczula go na potrzeby ludzi i uczy dostrzegać ich braki. Taka wrażliwość i czystość serca jest kapłanowi potrzebna szczególnie w stosunku do kobiet. Jan Paweł II w listach na Wielki Czwartek podkreśla, że kapłan Maryi powinien uczyć się oddania ludziom. Matka Boga swoje dzieło wypełniła w sposób doskonały⁴⁶.

Kapłan, według Jana Pawła II, jest człowiekiem miłości, powołanym do wychowywania innych w zgodzie z pozostawionym przez Chrystusa wzorem i nowym przykazaniem braterskiej miłości. Aby temu sprostać, on sam musi pozwolić, by Duch Święty wychowywał go do miłości Chrystusa. W tym sensie przygotowanie do kapłaństwa nie może omijać solidnej formacji do praktykowania miłości. W jej perspektywie, która polega na dawaniu siebie, należne miejsce w formacji duchowej przyszłego kapłana zajmuje wychowanie do posłuszeństwa i celibatu oraz ubóstwa⁴⁷.

Dzięki praktyce celibatu w Kościele łacińskim duch Chrystusa żyje pośród ludu Bożego. Pośród świata jest on źródłem owocującego ducha. Właściwość celibatu dla kapłaństwa zależy od teologicznych i duchowych podstaw, bo symbolizuje istotę służebności na bardzo efektywnej drodze, którą szedł sam Jezus. Przez to poświęcenie kapłana w celibacie bardziej wiarygodna staje się jego działalność pastoralno-duszpasterska. Przez celibat kapłan jest konsekrowany w nowy i wyjątkowy sposób dla Chrystusa „ze względu na Niego i ze względu na Ewangelię”⁴⁸.

2. Posłannictwo prezbitera w Kościele

Posłannictwo prezbitera w Kościele stanowi fundamentalny wymiar jego tożsamości. Kapłan nie jest jedynie funkcjonariuszem religijnym, lecz przede wszystkim sługą Chrystusa i Jego Ewangelii, powołanym do przewodzenia wspól-

45. LW, 1995, nr 5.

46. LW, 2005, nr 8.

47. Jan Paweł, *Pastores dabo vobis*, Rzym 1992, 49.

48. S. Kasprzak, *Celibat wymogiem do święceń według obowiązującego prawa kościelnego*, „Roczniki Nauk Prawnych”, 13 (2003), z. 2, s. 219-220.

nocie wierzących. Jego zadaniem jest nie tylko sprawowanie sakramentów, lecz także głoszenie słowa Bożego, towarzyszenie wiernym w ich duchowej drodze oraz budowanie jedności Kościoła.

W refleksji nad istotą i zakresem posłannictwa prezbitera trzeba zwrócić uwagę na jego podstawowe zadania, takie jak nauczanie, uświęcanie i pasterskie przewodzenie wspólnocie. Warto wyeksponować rolę kapłana jako świadka wiary, który swoją postawą i zaangażowaniem ma inspirować wiernych do głębszej relacji z Bogiem. Współczesne wyzwania stojące przed kapłanami wymagają ponownego przemyślenia ich misji w zmieniającym się świecie, co czyni tę refleksję szczególnie ważną.

2.1. Kapłan – sługa Bożego słowa

Zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II, zawartym głównie w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*⁴⁹ oraz w Dekrecie o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis*⁵⁰, święcenia prezbiteratu są sakramentem, przez który niektórzy chrześcijanie zostają ustanowieni świętymi szafarzami w imię Chrystusa i otrzymują dar Ducha Świętego, aby karmili Kościół słowem i łaską Bożą. Sakrament święceń łączy prezbitera w kapłaństwo Chrystusa i w Jego posłannictwo. Oznacza to, że w posłudze prezbiterów na pierwszym miejscu stawia się głoszenie słowa Bożego oraz przewodniczenie liturgii sakramentów. W tych przestrzeniach prezbiter uświęca samego siebie i prowadzi do świętości powierzony mu Lud Boży⁵¹.

Celem kapłańskiej posługi jest zatem ukazanie wszelkiemu stworzeniu – a w sposób szczególny Ludowi Bożemu – Osoby Jezusa Chrystusa⁵², co dokonuje się poprzez posługę głoszenia słowa Bożego. Jak stwierdza dokument *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*: „Kapłaństwo wraz ze słowem Bożym i sakramentalnymi znakami, którym służy, należy do konstruktywnych elementów Kościoła. Prezbiter jest (...) ustanowiony kapłanem nie tylko dla Kościoła lokalnego, ale również dla Kościoła powszechnego, w jedności z biskupem, cum *Petro et sub Petro*”⁵³. Podobną myśl wyraził św. Jan Paweł II w *Pastores dabo vobis*, kiedy

49. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, nr 28.

50. Sobór Watykański II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim Gravissimum educationis*, nr 2.

51. D. Kwiatkowski, *Prezbiter, szafarzem i sakramentów i głosicielem Słowa Bożego w wybranych posoborowych dokumentach Kościoła*, „Liturgia Sacra”, 20 (2014), nr 2, s. 349.

52. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel Słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, wyd. pol. Tarnów 2005, s. 16.

53. *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa 1999, 61.

pisał: „Kapłan pełni swój urząd nie tylko w Kościele, lecz również wobec Kościoła. Kapłaństwo, wraz ze słowem Bożym i sakramentalnymi znakami, którym służy, należy do konstytutywnych elementów Kościoła. Prezbiter jest całkowicie oddany Kościołowi i służy wspólnemu kapłaństwu całego Ludu Bożego, jest ustanowiony kapłanem nie tylko dla Kościoła lokalnego, ale również dla Kościoła powszechnego”⁵⁴.

W listach do kapłanów na Wielki Czwartek pojawiają się treści teologiczne, zawarte w modlitwie święceń. Odnoszą się one do uczestnictwa kapłana w potrójnej misji Jezusa Chrystusa oraz jego posługi nauczania, podejmowanej w celebracji eucharystycznej⁵⁵ oraz w katechizacji⁵⁶ popartej osobistym świadectwem. Papież często odwołuje się do apostolskiego charakteru powołania kapłańskiego. Przypomina, że apostołowie byli ludźmi słabymi, jednak wsparci łaską Ducha Świętego zanieśli Ewangelię całemu światu⁵⁷. Jako przyjaciele Jezusa zostali powołani do trwania w Jego szczególnej bliskości⁵⁸. Jan Paweł II za najważniejsze dla apostoła uznaje jego zjednoczenie z Chrystusem przez dar Ducha Świętego. Również prawda o działaniu Ducha Świętego w sakramencie święceń, w papieskich wypowiedziach jest podkreślana bardzo często.

Cały list na rok 1990, zatytułowany *Duch Święty a kapłani*, jest poświęcony tej tematyce. Jego schemat został oparty na kanwie hymnu *O Stworzycielu, Duchu, przyjdź*. Sama struktura listu wskazuje na jego liturgiczną konotację. Zdaniem papieża Polaka, to właśnie Duch Święty, łaską powołania, jest stwórcą kapłańskiego serca. On nadal w nim działa, dając pełną tożsamość i autentyczność kapłańskiej służbie⁵⁹. W momencie święceń kapłańskich dokonuje się mistyczne wcielenie Jezusa Chrystusa w osobę przyjmującego sakrament, a więc ontologiczna transformacja, dlatego to sam Mistrz z Nazaretu przemawia i działa przez kapłana⁶⁰.

Kapłan jest tym, który „uobecnia Chrystusa, Głowę Kościoła, poprzez posługę słowa będącą uczestnictwem w Jego funkcji prorockiej. *In persona et in nomine Christi* kapłan jest sługą słowa ewangelizującego, które wszystkich wzywa do nawrócenia i świętości; jest sługą słowa kultycznego, które wysławia wielkość Boga i wyraża dziękczynienie za Jego miłosierdzie; jest sługą słowa sakramentalnego, będącego skutecznym źródłem łaski. W tak wieloraki sposób kapłan mocą Ducha

54. Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis*, Rzym 1992, 16.

55. LW, 1980 nr 10.

56. LW, 1993, nr 2.

57. LW, 2000, nr 4.

58. LW, 1997, nr 5.

59. LW, 1990, nr 2.

60. D. Galanciak, *Głoszenie Bożego Słowa misją prezbitera*, „Sympozjum”, 24 (2020), nr 1(38), s. 214

Parakleta przedłuża naukę Boskiego Mistrza we wspólnocie Jego Kościoła⁶¹. Należy więc mieć zawsze na uwadze to, że dla prezbiterów „pierwszą funkcją jest głoszenie słowa Bożego, ponieważ podstawą osobistego i wspólnotowego życia chrześcijańskiego jest wiara, którą rodzi słowo Boże i która karmi się tym słowem”⁶². Stając zatem wobec wspólnoty Kościoła, kapłan czyni to w postawie wiary i zawierzenia Jezusowi Chrystusowi, który zapewnia: „Kto was słucha, Mnie słucha, a kto wami gardzi, Mną gardzi” (Łk 10,16). Posługiwanie Słowu jest podstawową posługą kapłańską, bowiem wiara pochodząca ze słuchania musi stanowić fundament podczas sprawowania Eucharystii i w posłudze miłości⁶³.

Jan Paweł II w swoim nauczaniu ukazuje uprzywilejowaną przestrzeń głoszenia słowa Bożego i sprawowania sakramentów, którą jest parafia. W Liście do kapłanów na Wielki Czwartek 1986 roku przywołuje osobę św. Jana Marii Vianeya z racji 200-lecia jego urodzin. Nawiązując do ofiarnej posługi tego skromnego kapłana, zauważa, iż jego nauczanie było wielką misją, aby przywrócić wiernych do źródła Bożej miłości. Święty Jan w swojej kapłańskiej działalności nieustannie wskazuje na Serce Jezusowe, z wielkim radykalizmem realizując w posłudze odpowiedzialność za powierzonych sobie wiernych. Papież pisze, że posługa Proboszcza z Ars w zdumiewający sposób przypomina niektóre opisy ewangeliczne. Nie bez znaczenia pozostaje także milczące świadectwo wiary, które wyraża się obecnością i wiarygodnością jego posługi⁶⁴.

2.2 Kapłan – szafarz Eucharystii

Obecnie analizie zostanie poddana szczególna funkcja kapłana, który przez sakrament święceń, przyjmowany w czasie Eucharystii, zobowiązuje się do przygotowywania dla ludu Bożego uczty paschalnej⁶⁵. W nauczaniu Jana Pawła II

61. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Rzym 2002, 9.

62. Jan Paweł II, *Misja ewangelizacyjna prezbiterów. Audiencja generalna, 21.04.1993*, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 1993, 7 (14), s. 40.

63. W. Kasper, *Sługa radości. Życie i posługa kapłańska*, Kielce 2009, s. 104.

64. LW, 86, nr 9.

65. „Ty przez namaszczenie Duchem Świętym ustanowiłeś Twojego Jednorodzonego Syna Kapłanem nowego i wiecznego przymierza i postanowiłeś, że Jego jedyne kapłaństwo będzie trwało w Kościele. Chrystus nie tylko obdarzył cały lud odkupiony królewskim kapłaństwem, lecz w swojej miłości dla braci wybiera ludzi, którzy przez święcenia otrzymują udział w Jego kapłańskiej służbie. W Jego imieniu odnawiają oni Ofiarę, przez którą odkupił ludzi, i przygotowują dla Twoich dzieci ucztę paschalną. Otaczają oni miłością Twój lud święty karmią go słowem i umacniają sakramentami”. Zob. *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 95*.

Eucharystia jest ukazywana jako zbawcza obecność Jezusa we wspólnocie wiernych, a także niezbędny dla niej duchowy pokarm. Najświętszy Sakrament jest najcenniejszym darem i pomocą, jaką Kościół posiada. Tym też tłumaczy się wielka troska i pieczołowitość, z jaką Kościół otaczał tajemnicę Eucharystii. Jest to widoczne zwłaszcza w autorytatywnych orzeczeniach na temat Eucharystii soborów i papieży⁶⁶. Papież Jan Paweł II w swoim nauczaniu kładzie nacisk na związek kapłaństwa z Eucharystią.

Eucharystia, jak pisze, jest główną i centralną racją bytu sakramentu kapłaństwa, dlatego też jest on przez Kościół udzielany tylko podczas Mszy świętej. Sakrament święceń począł się bowiem w momencie ustanowienia Eucharystii i wraz z nią⁶⁷. Ojciec święty podkreśla, że Kościół urzeczywistnia się w braterskim zjednoczeniu i wspólnocie, zwłaszcza wtedy, gdy sprawuje i celebruje Chrystusową ofiarę krzyża, a wierni, głęboko przejęci tajemnicą odkupienia, przystępują do Stołu Pańskiego, aby karmić się w sposób sakramentalny tym samym ciałem i krwią⁶⁸.

Z darem wyjątkowej obecności Chrystusa w Eucharystii, wciąż odnawianym w akcie największej ofiary, wiąże się fakt, że Jezus czyni się pokarmem dla ludzi. Podczas Ostatniej Wieczerzy związał On z Apostołami i ich następcami szczególne posłannictwo. Od tamtej chwili być apostołem Chrystusa, jak to jest w przypadku biskupów i prezbiterów, którzy uczestniczą w misji, oznacza być uprawnionym do działania *in persona Christi Capitis*, aby karmić Kościół jedynym i prawdziwym pokarmem na życie wieczne, którym jest sam Zbawiciel. Wypełnia się to w sposób doskonały za każdym razem, gdy celebruje się ucztę ofiarną ciała i krwi Pana. Wówczas kapłan niemal używa Chrystusowi swego oblicza i głosu, spełniając nakaz: „To czyńcie na moją pamiątkę⁶⁹”. Mówiąc o tym powołaniu, papież odwołuje się do przypowieści. W Ewangelii św. Łukasza znajdujemy parabolę mówiącą o tym, jak gospodarz posyła swe sługi, aby zaprosić gości na przygotowaną przez niego ucztę (Łk 14,15-24). Podobnie słowa Chrystusa, ustanawiające sakrament kapłańskich święceń, są, według Jana Pawła II, zaproszeniem do wzywania wiernych na ucztę Bożą⁷⁰.

Głęboka analogia, nawiązująca do wspomnianego obrazu z Ewangelii, pojawia się w trakcie udzielania sakramentu święceń. Kandydaci już w obrzędach wstęp-

66. I. Koziorzębski, *Eucharystia pokarmem Ciała i Krwi Pańskiej na drodze zbawienia człowieka*, „Anamnesis”, 43 (2005), s. 86.

67. LW, 1980, nr 2; zob. J. Krasieński, *Eucharystia w życiu Kościoła. O encyklice Jana Pawła II Ecclesia de Eucharistia*, „Studia Theologica Varsaviensia” 42 (2004), nr 1, s. 171.

68. LW, 1980, nr 4.

69. LW, 2002, nr 1; zob. W. Świerzawski, *Nazwałem was przyjaciółmi moimi. Sakrament kapłaństwa i obrzęd profesji zakonnej*, Wrocław 1984, s. 23.

70. LW, 2005, nr 5; zob. S. Cichy, *Teologia Eucharystii*, w: „Misterium Christi” – Msza święta, red. W. Świerzawski, Kraków 1993, s. 81-82.

nych wyrażają wolę sprawowania misterium Eucharystii⁷¹. W tym momencie zobowiązują się do karmienia wiernych ciałem Chrystusa. Do uczty Pańskiej nawiązuje Ojciec święty w listach wielkoczwartkowych, opisując przekazanie przez biskupa wyświęconemu kapłanowi pateny z chlebem i kielicha z winem⁷². Symbolika kielicha i pateny związana jest z ich stosowaniem w liturgii. Jej źródła trzeba się doszukiwać głównie w Biblii. Picie z jednego kielicha symbolizuje zawiązanie wspólnoty, natomiast picie z kielicha uczty ofiarnej jest znakiem wspólnoty z Bogiem. Ponadto naczynia te przypominają Wieczernik, w którym Jezus ustanowił sakrament Eucharystii i kapłaństwa⁷³. Chrystus, Jedyne i Najwyższy Kapłan, w czasie paschalnej uczty w Wieczerniku ofiarował Ojcu człowieka i świat, a teraz sakramentalne uobecnienie tej ofiary, której przyjmowanie stanowi znak szczególnej bliskości z Bogiem, wciąż dokonuje się przez posługę kapłanów, szczególnie w Eucharystii⁷⁴. Poprzez gest podania pateny i kielicha nowo wyświęceni otrzymują misję, aby iść i karmić lud Boży ciałem i krwią Chrystusa. Wezwanie do takiej posługi jest w swej istocie zdaniem papieża, zaproszeniem do budowania jedności.

Jan Paweł II w swych wielkoczwartkowych listach kładzie silny nacisk na solidarność kapłanów, która przede wszystkim powinna się wyrażać we wspólnym celebrowaniu Eucharystii – uczty Chrystusa. Papież ukazuje Wielki Czwartek jako święto kapłanów i kapłaństwa, które we wspólnym sprawowaniu Eucharystii, nazywanym koncelebrą, zespala całe prezbiterium każdej diecezji wokół biskupa⁷⁵. Najcenniejszy dla odnowy liturgii dokument Soboru Watykańskiego II, konstytucja *Sacrosanctum Concilium*, aż dwa punkty poświęca problemowi koncelebracji. Dekret o posłudze i życiu prezbiterów poszerza naukę soboru dotyczącą jedności kapłaństwa. Ukazuje koncelebrę jako szczególny wyraz łączności hierarchicznej prezbiterów ze swoim biskupem. Zostaje ona publicznie wyznana poprzez znak wspólnego składania ofiary Pana. Dekret *Ecclesia semper* poszerzył to określenie. Według tego dokumentu znak ten ukazuje potrójną jedność, która w sposób szczególny widoczna jest podczas Mszy Świętej koncelebrewanej przez

71. Pontyfikał Rzymski, *Obrzędy Święceń Biskupa, Prezbitera, Diakona*, wyd. 2 wzorcowe, Katowice 1989, nr 124; zob. P. Maciaszak, *Liturgia uczty ofiarnej – komunია z Chrystusem i braćmi*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 16 (2007), s. 170.

72. LW, 1980, nr 11.

73. W. Głowa, *Znaki i symbole w liturgii*, Przemyśl 1995, s. 111-112; zob. T. Sinka, *Symbole liturgiczne*, Kraków 1991, s. 56-57.

74. J. Szkodoń, *Odpowiedzi napytania o kapłaństwo*, Kraków 2007, s. 60.

75. LW, 1979, nr 1; zob. K. Matwiejuk, *Troska Jana Pawła II o poprawną celebrację Eucharystii i pełne w niej uczestnictwo*, „Studia Pastoralne”, 2 (2006), nr 2, s. 87.

kilku kapłanów ze zgromadzoną wspólnotą, mianowicie jedność ofiary, jedność kapłaństwa i jedność Ludu Bożego⁷⁶.

Największy nacisk na wymiar Eucharystii, którym jest uczta, Jan Paweł II kładzie wtedy, gdy mówi o komunii eucharystycznej, w której zarówno kapłani, jak i lud Boży karmią się jednym ciałem i krwią Chrystusa. Papież ukazuje ją jako dar Chrystusa i Jego ducha, który wypełnia gorące pragnienie braterskiej jedności, jakie kryje się w ludzkich sercach. Jednocześnie przyjmowanie jednego ciała i krwi Chrystusa pozwala uczestniczącym najpełniej doświadczyć braterstwa przy stole eucharystycznym⁷⁷.

Jak nauczał papież Jan Paweł II, zbawcza skuteczność ofiary urzeczywistnia się w pełni, kiedy w komunii przyjmujemy ciało i krew Pana. Eucharystia to prawdziwa uczta, na której Chrystus jako pokarm ofiaruje siebie⁷⁸. Dobitnie wyraża to moment, kiedy w jednej z modlitw eucharystycznych zawartych w *Mszale Rzymskim* celebrans wypowiada słowa: „Spraw, abyśmy posileni ciałem i krwią Twojego Syna i napełnieni Duchem Świętym, stali się jednym ciałem i jedną duszą w Chrystusie”⁷⁹. Dzieło kapłana ma swój początek w liturgii święceń, kiedy neoprezbiterzy, po przyjęciu Najświętszej Eucharystii, spieszą, aby nakarmić nią zgromadzony lud.

2.3. Kapłan synem Maryi

Jan Paweł II w swych listach wielkoczwartkowych ukazuje głęboki związek Maryi z kapłaństwem sakramentalnym. Papież stwierdza, że kiedy sprawuje się Eucharystię, przez kapłańską posługę uobecnia się tajemnica Wcielonego Słowa, Syna współistotnego Ojcu, który jako człowiek narodził się i jest także prawdziwym Synem Dziewicy Maryi⁸⁰. Obecność Maryi jest niejako uwarunkowana posługą kapłana. On, realizując w Eucharystii tajemnicę Wcielenia, niejako przez ten fakt „uobecnia” Maryję, gdyż ona w tej tajemnicy spełnia rolę niezastąpioną⁸¹.

76. Kongregacja Obrzędów, Dekret Generalny *Ecclesiae Semper* z dnia 7 marca 1965, AAS 57 (1965) s. 410-412; zob. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja o kulcie tajemnicy Eucharystycznej *Eucharisticum Mysterium* z dnia 25 maja 1967, nr 47, AAS 59 (1967), s. 599-637.

77. LW, 2003, nr 24; zob. Jan Paweł II, *Dominae cenae*, nr 11; M. Ozorowski, *Misterium Eucharystii w nauczaniu Jana Pawła II*, „Studia Teologiczne Białystok. Drohiczyn. Łomża”, 23 (2005), s. 94.

78. LW, 2003, nr 16.

79. *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 524*; zob. W. Seremak, *Kapłan wobec Eucharystii wielkiej tajemnicy wiary*, „Roczniki Teologiczne”, 52 (2005), z. 5, s. 71.

80. LW, 1988, nr 1.

81. J. C. Cervera, *Obecność Maryi w misterium kultu. Natura i znaczenie*, „Salvatoris Mater”, 4 (2002), nr 4, s. 52.

W pierwszym rozdziale *Dziejów Apostolskich* czytamy o uczniach Jezusa zgromadzonych w Wieczerniku, którzy modlą się razem z Maryją (por. Dz 1,14), prosząc Boga o zesłanie Ducha Świętego. Znak Jego wylania w dniu Pięćdziesiątnicy zrodził Kościół gotowy do podjęcia swej misji uświęcania świata, którą otrzymał od Chrystusa. Maryja w Wieczerniku była obecna. Jak podkreśla Jan Paweł II w jednej ze środowych katechez, modląc się wówczas, Matka Boża przyczyniła się do narodzin Kościoła⁸². Tej obecności nie mogło też brakować podczas sprawowania Eucharystii przez wiernych pierwszego pokolenia chrześcijan, z gorliwością trwających przy łamaniu chleba (por. Dz 2,42). Jeśli zatem Maryja jest obecna w czasie celebrowania Najświętszej Eucharystii, to jest także obecna w czasie celebracji sakramentu święceń z Eucharystią ściśle związanych. Święcenia są uobecnieniem tajemnicy Wieczernika, a tam zawsze jest Matka Jezusa. Ojcowie Kościoła długo nie poruszali tematu relacji między Maryją a kapłaństwem⁸³. Dopiero w średniowieczu pojawiły się pierwsze ujęcia tego zagadnienia, co było związane z dążeniem do ukazania pełnego ładu hierarchicznego całej rzeczywistości stworzonej⁸⁴. W wieku XVII istnieją już dwa nurty rozważań z tym związanych: teologiczny i ascetyczny. Pierwszy skupiał się na udziale Maryi w dziele odkupienia, a drugi interesował się duchową łącznością kapłana z Maryją⁸⁵.

W wypowiedziach Jana Pawła II zauważamy także zależność odwrotną. Stwierdza on że Maryja jest Tą, bez której nie byłoby kapłaństwa prezbiterów. Ukazuje Ją jako Matkę, która dała życie Synowi Bożemu, tak jak każdemu z nas życie dały matki ziemskie. Dzięki temu, że Chrystus przez Maryję stał się człowiekiem, kapłani mogą mieć udział w Jego kapłaństwie⁸⁶ oraz wraz z Nim, przez posługę kapłańską, złożyć swoje życie w ofierze⁸⁷. Matka Chrystusa była również zaangażowana w dzieło zbawcze; wspierała Syna na wszystkich etapach Jego życia. Przekazała Mu ludzką naturę, ciało i krew, dzięki czemu mógł dokonać ofiary na krzyżu, a dzisiaj może ją uobecniać w każdej Mszy świętej⁸⁸. A zatem maryjność kapłaństwa to uznanie, że możliwość składania kapłańskiej ofiary Jezusa ma swój początek w Jej *fiat*.

82. Jan Paweł II, *Katecheza z dnia 28 czerwca 1989 roku*, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Duch Święty*, Kraków-Ząbki 1999, s. 24.

83. L. Balter, *Kapłańska godność Maryi*, „*Studia Teologiczno-Dogmatyczne*”, 2 (1979), s. 1.

84. Tamże, s. 22.

85. J. Bajda, *Maryja a kapłaństwo*, „*Etos*”, 38-39 (1997), s. 143.

86. LW, 1995, nr 1.

87. LW, 1995, nr 3; zob.; Cz. Krakowiak, *Maryja wzorem trynitarnej pobożności chrześcijańskiej*, „*Salvatoris Mater*”, 2 (2000), nr 3, s. 132, 148.

88. B. Pylak, *Maryjny wymiar duchowości kapłańskiej*, w: *Kapłan pośród ludu kapłańskiego*, red. W. Słomka, J. Misiurek, Lublin 1993, s. 27.

Jan Paweł II w listach wielkoczwartkowych wiąże uroczystą modlitwę święceń z wymownym gestem pokory Maryi, kiedy w chwili Zwiastowania wypowiedziała to znaczące słowo. Modlitwa święceń jest skutecznym, sakramentalnym wzywaniem mocy Ducha Świętego, który zstąpił na Maryję w tajemnicy Zwiastowania. Przyjmujący święcenia jest więc do Niej podobny. Wchodzi w usposobienie Matki Boga i tylko w taki sposób może skutecznie zrealizować swoje powołanie. Kapłan, jak pisze papież, jest wezwany, aby naśladować postawę Maryi, zbliżał się do wzoru, jaki Ona mu dała i poddał się przewodnictwu Ducha. Jego owocem będą: wytrwanie w ewangelicznym ubóstwie, czystość oraz umiejętność wsłuchania się w ludzi. Jan Paweł II dodaje, że prezbiter, poprzez zapatrzenie się w Maryję, stale będzie odnawiał swoją konsekrację⁸⁹, a tym samym ponawiał sakrament święceń.

Oryginalną myślą papieża Jana Pawła II, dotyczącą uczestnictwa Maryi w początku egzystencji kapłana, jakim są święcenia, jest nawiązanie do biblijnej sceny, zapisanej w Ewangelii według św. Jana (J 19,25-27), nazywanej „testamentem z krzyża”. Śledząc myśl Ojca świętego, można zauważyć podwójną paralelę: „uczeń umiłowany – kapłan” oraz „wydarzenie paschalne – święcenia”. Papież napisał, że Jan Apostoł był z Jezusem podczas Ostatniej Wieczerzy. To jeden z Dwunastu, do których Mistrz skierował – wraz ze słowami ustanowienia Eucharystii – polecenie: „To czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,17). Dał mu władzę sprawowania Ofiary Eucharystycznej ustanowionej w Wieczerniku⁹⁰. Jan był pod krzyżem, gdzie ta ofiara w sposób krwawy się dopełniała. Była tam także Matka Jezusa. Jan, posłuszny poleceniu Nauczyciela, zabrał Ją do siebie. A zatem, jak twierdzi papież, biorąc do „siebie Matkę”, wziął na siebie całe doświadczenie Golgoty. Ono zostało bowiem zapisane w sercu Matki Chrystusa i zawierzone człowiekowi, który w Wieczerniku otrzymał władzę uobecnienia tej ofiary przez kapłańską posługę Eucharystii⁹¹.

Na podstawie tych wypowiedzi Jana Pawła II, można sformułować odważny wniosek że papież wyraźnie dostrzega obecność Maryi w czasie sprawowania święceń, a co za tym idzie, czyni Ją Matką Kapłanów. Co więcej, jednym z elementów tego przeżycia powinno być „wzięcie Maryi do siebie”, czyli złączenie swojego losu z życiem Matki Jedynego Arcykapłana Nowego Przymierza. Ojciec święty mocno podkreśla maryjny wymiar służebnej egzystencji kapłana. Zauważa, że hierarchiczne kapłaństwo jest „służebne”, na wzór Chrystusa, pierwszego sługi odkupienia świata⁹². Bycie kapłanem jest służbą odkupienia, przez którą

89. LW, 1998, nr 7.

90. LW, 1988, nr 3.

91. LW, 1988, nr 3; zob. J. Miazek, *Trójca Święta a Maryja liturgii rzymskiej*, „Salvatoris Mater”, 2 (2000), nr 3, s. 116.

92. LW, 1988, nr 4; zob. A. Wojtczak, *Zasady pobożności maryjnej w nauczaniu Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater”, 5 (2003), nr 3, s. 119.

Chrystus, Syn Boży, zbawia człowieka w pełnym i najgłębszym tego słowa znaczeniu⁹³. Papież ukazuje kapłanom wzór służby w osobie Maryi – Służebnicy. Jak sam twierdzi, jeżeli kapłaństwo jest z natury służebne, to należy przeżywać je w łączności z Maryją, która jest Służebnicą Pańską⁹⁴.

W jednym ze swoich listów Jan Paweł II przypomina, że sakrament święceń wyciska szczególne znamię na duszy kapłana, a raz przyjęte, trwa w nim, jako źródło łaski sakramentalnej. Wszystkie dary i charyzmaty odpowiadają powołaniu do służby w Kościele⁹⁵. Zgodnie z nauczaniem papieża Polaka można powiedzieć, że służebny charakter kapłaństwa wyraża się głównie poprzez sprawowanie Eucharystii⁹⁶ i udzielanie sakramentów⁹⁷. A zatem, zadaniem kapłana jest dawanie ludziom Jezusa, w taki sposób, jak robiła to Maryja. Ona jest więc najdoskonalszym wzorem kapłańskiej służby w jej najgłębszej istocie.

Sobór Watykański II ani słowem nie wspomina o „kapłaństwie” Maryi, w ścisłym znaczeniu tego słowa. Ono nie było bowiem Jej bezpośrednim udziałem. Mimo tego, nic nie przeszkadza, aby mogła być uznana za najdoskonalszy wzór dla kapłanów. Przede wszystkim należy wziąć pod uwagę, jak pisze Jan Paweł II, Jej szczególną więź z Chrystusem, tym bardziej, że kapłaństwo nie redukuje się do aspektu władzy, godności czy stanowiska, lecz stanowi wewnętrzną cechę osoby. Ona sprawia, że człowiek może stanowić ofiarnicze pośrednictwo, które wynika z wszczęcia ciała Chrystusa w kapłańskie. W stosunku do osoby Maryi nastąpiło to już w momencie Niepokalanego Poczęcia i przez działanie Ducha Świętego zostało spotęgowane w dalszym jej życiu. Maryja zatem uczestniczyła w kapłaństwie Kościoła i zrealizowała je w sposób najdoskonalszy ze wszystkich ludzi.

Maryja w listach wielkoczwartkowych jest ukazana nie tylko jako Matka kapłanów, ale również jako Matka Kościoła. Papież wskazuje, że jako Matka Kościoła, Maryja jest obecna w każdej celebracji eucharystycznej. Jeśli pojęcia: Kościół i Eucharystia, a zatem również kapłaństwo, są ze sobą nierozzerwalnie związane, to samo dotyczy Maryi i Kościoła. Ojciec święty zwraca uwagę zwłaszcza na to, że Maryja najgłębiej uczestniczyła w tajemnicy krzyża swojego Syna i współcierpiała z Nim. Kapłan, który przez sprawowanie liturgii, działa *in persona Christi*, całym

93. LW, 1995, nr 7; zob. B. Nadolski, *Maryja wzorem uczestnictwa w najświętszej ofierze Jezusa Chrystusa*, „Anamnesis”, 32 (2003), s. 65.

94. LW, 1995, nr 8; zob. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, nr 53.

95. LW, 1991, nr 3.

96. LW, 1995, nr 7; zob. B. Nadolski, *Maryja wzorem uczestnictwa w najświętszej ofierze Jezusa Chrystusa*, s. 68.

97. LW, 1996, nr 2.

swoim życiem powinien być zjednoczony z Maryją, uczyć się od Niej współcierpienia z Chrystusem i uczestnictwa w Jego krzyżu⁹⁸.

Jan Paweł II w jednym ze swych listów na Wielki Czwartek Maryję nazywa „Niewiastą Eucharystii”⁹⁹. Zaś Eucharystia jest tajemnicą wiary, która stanowi centrum życia każdego kapłana. Jej celebrowanie dokonuje się w tej wierze i niejako zmusza do pełnej uległości Bożemu słowu. Nikt, tak jak Matka Boża, nie może być wsparciem i przewodnikiem w tej postawie. Powtarzanie dzieła Chrystusa z Ostatniej Wieczerzy, które jest wypełnieniem nakazu: „To czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19), wymaga posłuszeństwa. Jego wzorem także jest Maryja. Jej *fiat* staje się wyrazem absolutnego podporządkowania Bogu¹⁰⁰. Podobne posłuszeństwo podczas sakramentu święceń przyrzeka każdy kapłan¹⁰¹.

Jan Paweł II zwraca uwagę na jeszcze jedną cechę obecności Maryi w życiu kapłana. Matka Boża, przyjęta przez niego z miłością i wdzięcznością, staje się niewiastą obecną w jego życiu, która odsłania mu całą tajemnicę kobiecości i uczy odpowiedzialnie przeżywać celibat¹⁰². Kapłan, przez obecność Maryi, odkrywa wartość bezżeństwa, które jest znakiem czystej miłości, przeżywanej w oddaniu się Bogu i dyspozycyjnej wobec wszystkich ludzi. Macierzyńskie serce Bogarodzicy, przez niego ukochane, uczyła go na potrzeby ludzi, uczy dostrzegać ich braki, wzór ma bowiem w Maryi¹⁰³, która potrafiła zaradzić potrzebie nowożeńców w Kanie Galilejskiej (por J 2,1-11). Ta wrażliwość i czystość serca jest kapłanowi szczególnie potrzebna w stosunku do kobiet¹⁰⁴. Jan Paweł II w listach na Wielki czwartek pisze, że kapłan od Maryi powinien uczyć się oddania ludziom, od matki, która swoje dzieło wypełniła w sposób doskonały¹⁰⁵.

Zaprezentowane treści ukazują myśl Jana Pawła II dotyczącą maryjnego wymiaru celebracji święceń i kapłańskiej tożsamości. Wydaje się, że jest to podejście nowe, w teologii dotąd niespotykane. Maryja jest ukazana, jako osoba, której obecność od początku stanowi niejako teologiczną „zasadę” życia kapłana w służbie Bogu i ludziom. Święcenia mogą być, zgodnie z myślą papieża, momentem szczególnie zjednoczenia z Matką jedynego Arcykapłana, Jezusa Chrystusa.

98. LW, 1988, nr 2; zob. B. Nadolski, *Maryja wzorem uczestnictwa w najświętszej ofierze Jezusa Chrystusa*, s. 68.

99. LW, 2003, nr 53; zob. W. Seremak, *Kapłan wobec Eucharystii wielkiej tajemnicy wiary*, s. 73.

100. LW, 2003, nr 54.

101. Pontyfikał Rzymski, *Obrzędy Święceń Biskupa, Prezbitera, Diakona*, nr 125.

102. LW, 1995, nr 5.

103. Jan Paweł II, *Rosarium Virginis Mariae*, nr 21.

104. P. Bnin, B. Grulikowki, *Kapłaństwo i postawa „być” w nauczaniu Jana Pawła II*, „Studia Bobolanum”, 1 (2008), s. 136.

105. LW, 2005, nr 8.

Zakończenie

Tożsamość i posłannictwo prezbitera, ukazane w listach św. Jana Pawła II do kapłanów na Wielki Czwartek, są głęboko zakorzenione w tajemnicy Chrystusowego kapłaństwa. Analiza powyższego źródła ukazuje tożsamość prezbitera na wielu płaszczyznach: dogmatycznej, moralnej, duchowej i hagiograficznej, a nawet autobiograficznej. Wszystkie te płaszczyzny ukazane w listach do kapłanów stanowią jedną całość. Papież nieustannie przypomina, że kapłan jest nie tylko sługą sakramentów, ale przede wszystkim świadkiem miłości Boga, *alter Christus*, który z pokorą i oddaniem służy ludowi Bożemu. W swoich listach Jan Paweł II ukazuje duchową drogę prezbitera – jego powołania do świętości, nieustannego nawracania się i jedności z Chrystusem Ukrzyżowanym i Zmartwychwstałym.

Miejsce szczególne w nauczaniu papieskim zajmuje modlitwa, która stanowi fundament życia kapłańskiego – to właśnie w niej prezbiter odnajduje siłę, mądrość i wierność swojemu powołaniu. Z tym nierozzerwalnie związany jest ukazany przez Jana Pawła II dar celibatu jako znak całkowitego oddania się Bogu i Kościołowi – nie jako wyrzeczenie, lecz wyraz oblubieńczej miłości do Chrystusa i Jego Oblubienicy, którą jest wspólnota wierzących. Papież Polak z mocą podkreśla również niezastąpioną rolę głoszenia słowa Bożego oraz sprawowania Eucharystii – tych dwóch filarów, na których opiera się codzienna posługa kapłana. Eucharystia, „źródło i szczyt życia Kościoła”, staje się centrum duchowości prezbitera, a głoszenie Słowa – jego prorocką misją wobec świata. Jan Paweł II w swej nauce zawartej w listach do kapłanów dotyka wielu wymiarów obecności Chrystusa, lecz największy nacisk kładzie na substancjalną obecność Jezusa pod postaciami chleba i wina oraz na obecność w wyświęconym kapłanie, dzięki któremu na mocy wszczęcia w jedyne Jego kapłaństwo, możliwe jest sakramentalne „przeistoczenie”, jakie dokonuje się w czasie Eucharystii. Celebując Chrystusową ofiarę, Kościół urzeczywistnia się w pełni, wówczas, gdy nowo wyświęceni ją sprawują pod przewodnictwem swego biskupa. Tym samym karmią siebie i lud w sposób sakramentalny, Ciałem i Krwią swojego Pana. Nic więc dziwnego, że w listach wielkoczwartkowych Ojciec święty bardzo dużo miejsca poświęca relacji pomiędzy obrzędem święceń a Eucharystią.

Nie można pominąć też maryjnego wymiaru kapłaństwa, który Jan Paweł II często eksponuje. Maryja, Matka Kapłanów, towarzyszy każdemu prezbiterowi jako wzór całkowitego zawierzenia Bogu i duchowej płodności. Kapłani są wezwani, by do Niej uciekać się w chwilach próby, szukać u Niej opieki i wstawiennictwa. Refleksje Papieża Polaka nie tracą na aktualności – wręcz przeciwnie, stają się coraz bardziej wyrazistym drogowskazem dla kapłanów żyjących w dynamicznie zmieniającym się świecie, pełnym wyzwań i nowych form posługi. To właśnie w świetle tych listów prezbiter może na nowo odkrywać sens powołania i z odwagą

pełnić swoje posłannictwo jako pasterz, świadek i sługa Ewangelii, zakorzeniony w modlitwie, celibacie, słowie Bożym, Eucharystii i w matczynej obecności Maryi.

Analizując listy Jana Pawła II do kapłanów na Wielki Czwartek, możemy konsekwentnie stwierdzić pogłębienie myśli soborowej dotyczącej kapłańskiego urzędu, sprawowania posługi Słowa i szafarza Eucharystii. Papież daje pierwszeństwo kapłańskiej funkcji głoszenia Ewangelii, ale jednocześnie podkreśla że centralne miejsce w posłannictwie kapłańskim zajmuje Eucharystia. Ten chryścocentryczny i zarazem biblijny rys duchowości kapłańskiej, wydaje się być według Papieża Polaka kluczowym i podstawowym zagadnieniem w rozważaniu tożsamości prezbitera.

Bibliografia

- Ablewicz J., *Bądźcie moimi świadkami, Rekolekcje watykańskie 8-14 marca 1981*, Tarnów 2023.
- Bajda J., *Maryja a kapłaństwo*, „Etos”, 38-39 (1997), s. 143-152.
- Balter L., *Kapłańska godność Maryi*, „Studia Teologiczno-Dogmatyczne”, 2 (1979), s. 3-168.
- Bieliński P., *O Was stale myślę. Wielkoczwartkowe listy Jana Pawła II*, „Pastores”, 4 (1999).
- Bnin P., Grulikowki B., *Kapłaństwo i postawa „być” w nauczaniu Jana Pawła II*, „Studia Bobolanum”, 1 (2008), s. 131-144.
- Borutka T., Orzeszyna J., *Jan Paweł II o kapłaństwie i życiu braterskim we wspólnocie zakonnej*, Bielsko Biała 1995.
- Cervera J. C., *Obecność Maryi w misterium kultu. Natura i znaczenie*, „Salvatoris Mater”, 4 (2002), s. 44-80.
- Cichy S., *Teologia eucharystii*, w: „Misterium Christi” – Msza święta, red. W. Świerżawski, Kraków 1993, s. 62-97.
- Dekret o formacji kapłanów *Optatam totius*, 28 października 1965.
- Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w kościele *Christus Domnus*, 28 października 1965.
- Dekret o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis*, 7 grudnia 1965.
- Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae Caritatis*, 28 października 1965.
- Delfieux P., *Czystość – nadszedł czas by o niej mówić*, „Pastores”, Artykuły, 5 (1999), nr 4, s. 11-19.
- Dulles A., *Posługa kapłańska w świecie współczesnym. Refleksje teologiczne*, Kraków 2005.
- Głowa W., *Znaki i symbole w liturgii*, Przemyśl 1995.

- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, Rzym 1992.
- Jan Paweł II, *Dominae cenae*, Rzym 14.06.2006.
- Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, Rzym 17.04 2003,.
- Jan Paweł II, *Katecheza z dnia 28 czerwca 1989 roku*, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Duch Święty*, Kraków-Ząbki 1999.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Abba Ojczy*, 14 marca 1999.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Dar kapłaństwa*, 29 marca 1992.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Dar kapłaństwa a nowy katechizm*, 8 kwietnia 1993.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Duch święty a kapłani*, 12 kwietnia 1990.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Jezu, Wiekuisty Kapłanie, zmiłuj się nad nami*, 16 marca 1997.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Kapłan został wybrany dla świata*, 12 marca 1989.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Kapłaństwo służebne*, 8 kwietnia 1979.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Misterium Odkupienia*, 27 marca 1983.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Młodoż w pracy duszpasterskiej kapłanów*, 31 marca 1985.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Modlitwa dla kapłanów Kościoła*, 25 marca 1982.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Modlitwa Jezusa w Getsemani*, 13 kwietnia 1987.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Piszę do was z Wieczernika*, 23 marca 2000.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Przypatrzmy się bracia powołaniu naszemu*, 17 marca 1996.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Rok święty a odnowienie się w powołaniu*, 7 marca 1984.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Sakrament pojednania*, 17 marca 2002.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Spotkajmy się dzisiaj*, 13 marca 1994.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Ścisła więź łączy nasze kapłaństwo z Duchem Świętym*, 25 marca 1998.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Św. Jan Maria Vianney — wzór dla wszystkich kapłanów*, 16 marca 1986.

- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Tajemnica i kult Eucharystii*, 24 lutego 1980.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Tajemnica wielkiej miłości*, 25 marca 2001.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Tożsamość kapłana*, 10 marca 1991.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *W 1600 rocznicę Soboru Konstantynopolskiego oraz 1550 rocznicę Soboru Efeckiego*, 25 marca 1981.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Z Maryją pod Krzyżem*, 25 marca 1988.
- Jan Paweł II, List do kapłanów na Wielki Czwartek, *Znaczenie kobiety w życiu kapłana*, 25 marca 1995.
- Jan Paweł II, *Logika konsekracji w celibacie kapłańskim* (Katecheza z 17 lipca 1993 r.), w: *Misja ewangelizacyjna kapłanów w nauczaniu Kościoła. Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, Katowice 1994, s. 234-238.
- Jan Paweł II, *Misja ewangelizacyjna prezbiterów. Audiencja generalna*, 21.04.1993, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 1993, 7 (14), s. 40-42.
- Jan Paweł II, *Orędzie na XIX Światowy Dzień Modlitw o Powołania – 1982 roku*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, t. 4, Kraków 2007, s. 582-584.
- Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*, Rzym 16.10.2002.
- Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004.
- Kaczmarek M., *Rady ewangeliczne w życiu kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 1996, nr 5, s. 199-210.
- Kasper W., *Sługa radości. Życie i posługa kapłańska*, Kielce 2009.
- Kasprzak S., *Celibat wymogiem do święceń według obowiązującego prawa kościelnego*, „Roczniki Nauk Prawnych”, 13 (2003), z. 2, s. 207-240.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Rzym 2002.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel Słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, wyd. pol. Tarnów 2005.
- Kongregacja Obrzędów, Dekret Generalny *Ecclesiae Semper* z dnia 7 marca 1965, AAS 57 (1965).
- Kongregacja Obrzędów, Instrukcja o kulcie tajemnicy Eucharystycznej *Eucharisticum Mysterium* z dnia 25 maja 1967, AAS 59 (1967).
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 21 listopada 1964.
- Konstytucja o Liturgii Świętej *Sacrosanctum Concilium*, 4 grudnia 1963.
- Koziorzębski I., *Eucharystia pokarmem Ciała i Krwi Pańskiej na drodze zbawienia człowieka*, „Anamnesis”, 43 (2005), s. 131-144.

- Krakowiak C., *Maryja wzorem trynitarnej pobożności chrześcijańskiej*, „Salvatoris Mater”, 2 (2000) nr 3, s. 130-154.
- Kraśniński J., *Eucharystia w życiu Kościoła. O encyklice Jana Pawła II Ecclesia de Eucharistia*, „Studia Theologica Varsaviensia”, 42 (2004), nr 1, s. 105-126.
- Kwiatkowski D., *Prezbiter, szafarzem i sakramentów i głosicielem Słowa Bożego w wybranych posoborowych dokumentach Kościoła*, „Liturgia Sacra”, 20 (2014), nr 2, s. 349-361.
- Machniak J., *Rady ewangeliczne – czystość, ubóstwo, posłuszeństwo – w życiu duchowym kapłana na podstawie nauczania Jana Pawła II*, w: *Kapłaństwo w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red J. Machniak, Kraków 2010, s. 67-92.
- Maciaszak P., *Liturgia uczty ofiarnej – komunია z Chrystusem i braćmi*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 16 (2007), s. 165-177.
- Matwiejuk K., *Troska Jana Pawła II o poprawną celebrację Eucharystii i pełne w niej uczestnictwo*, „Studia Pastoralne”, 2 (2006), nr 2, s. 85-89.
- Miażek J., *Trójca Święta a Maryja liturgii rzymskiej*, „Salvatoris Mater”. 2 (2000), nr 3, s. 113-129.
- Międzybrocki J., *Duchowość kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2007.
- Młotek A., *Modlitwa w nauczaniu Jana Pawła II*, „Homo Dei”, 2 (1985), s. 101-112.
- Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986.
- Nadolski B., *Maryja wzorem uczestnictwa w najświętszej ofierze Jezusa Chrystusa*, „Anamnesis”, 32 (2003), s. 31-39.
- Nauka Kościoła o charyzmacie celibatu – wybór dokumentów*, Gniezno 1993.
- Nowak S., *Adhortacja Pastores dabo vobis jako drogowskaz dla przygotowujących się do kapłaństwa i w kapłaństwie*, Katowice 2010.
- Instrukcja o kulcie tajemnicy eucharystycznej Eucharisticum Mysterium*, 25 maja 1967 roku, AAS 59 (1967).
- Ozorowski M., *Misterium Eucharystii w Nauczaniu Jana Pawła II*, „Studia Teologiczne Białystok. Drohiczyn. Łomża”, 23 (2005), s. 91-98.
- Paweł VI. *Encyklika Sacerdotalis Caelibatus*, Rzym 24.06.1967.
- Pontyfikał Rzymski, *Obrzędy Święceń Biskupa, Prezbitera, Diakona*, wyd. 2 wzorcowe, Katowice 1989.
- Pylak B., *Maryjny wymiar duchowości kapłańskiej*, w: *Kapłan pośród ludu kapłańskiego*, red. W. Słomka, J. Misiurek, Lublin 1993, s. 23-31.
- Rondet M., *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995.
- Seremak W., *Kapłan wobec Eucharystii wielkiej tajemnicy wiary*, „Roczniki Teologiczne”, 52 (2005), z. 5, s. 67-79.
- Sinka T., *Symbole liturgiczne*, Kraków 1991.
- Śwędrowski J., *Tożsamość kapłańska według Jana Pawła II*, „Polonia Sacra”, 24 (2020), nr 2 (60), s. 83-97.
- Szkodoń J., *Odpowiedzi napytania o kapłaństwo*, Kraków 2007.

- Świerżawski W., *Nazwałem was przyjaciółmi moimi. Sakrament kapłaństwa i obrzęd profesji zakonnej*, Wrocław 1984.
- Wawrzeszak J., *U podstaw gorliwości kapłańskiej w nauczaniu Jana Pawła II*, Warszawa 1989.
- Wojtczak A., *Zasady pobożności maryjnej w nauczaniu Jana Pawła II*, „*Salvatoris Mater*”, 5 (2003), nr 3, s. 105-140.
- Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa 1999.
- Zawada S., *Kapłaństwo*, w: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, Radom 2005, s. 251-255.

Streszczenie

Przedmiotem refleksji w niniejszym artykule jest tożsamość i misja prezbitera. Źródłem analizy treści są listy papieża św. Jana Pawła II do kapłanów, publikowane w Wielki Czwartek od 1979 do 2005 roku. Problem poruszony w niniejszym artykule wyrażony jest w pytaniu: jaka jest istota tożsamości i misji kapłana w rozumieniu Jana Pawła II? Papież, jako pasterz i teolog głęboko zakorzeniony w duchowości kapłańskiej, przedstawia kapłaństwo jako dar i tajemnicę, która wymaga ciągłego pogłębiania relacji z Chrystusem, Najwyższym i Wiecznym Kapłanem. W analizowanych tekstach szczególną wagę przywiązuje się do takich aspektów, jak modlitwa, celibat, głoszenie słowa Bożego, sprawowanie Eucharystii i duchowa więź z Maryją, Matką Kapłanów, co również determinowało strukturę niniejszego opracowania. Jan Paweł II wzywa kapłanów do świętości, wierności powołaniu i bycia autentycznymi świadkami Ewangelii we współczesnym świecie. Artykuł pokazuje, że listy papieskie nie tylko opisują tożsamość kapłańską, ale są również konkretnym przewodnikiem duchowym i duszpasterskim dla kapłanów, zachęcającym ich do odnowienia swojego życia i misji kapłańskiej według wzoru Chrystusa.

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, kapłaństwo, celibat, Eucharystia, Wielki Czwartek, tożsamość kapłańska.

THE IDENTITY AND MISSION OF THE PRIEST IN LIGHT OF ST. JOHN PAUL II'S LETTERS TO PRIESTS ON HOLY THURSDAY

Summary

The subject of reflection in this article is the identity and mission of the presbyter. The source of the content analysis are the letters of Pope Saint John Paul II to priests, published on Holy Thursday every year from 1979 to 2005. The problem addressed in this article is expressed in the question: what is the essence of the identity and mission of the priest as understood by John Paul II? The Pope, as a shepherd and theologian deeply rooted in priestly spirituality, presents the priesthood as a gift and a mystery that requires a constant deepening of the relationship with Christ, the Highest and Eternal Priest. In the texts analysed, particular importance is attached to aspects such as prayer, celibacy, proclaiming the word of God, celebrating the Eucharist and the spiritual bond with Mary, Mother of Priests, which also determined the structure of this study. John Paul II calls priests to holiness, fidelity to their vocation and to be authentic witnesses of the Gospel in the modern world. The article shows that the papal letters not only describe the priestly identity but are also a concrete spiritual and pastoral guide for priests, encouraging them to renew their lives and priestly mission according to the model of Christ.

Keywords: John Paul II, priesthood, celibacy, Eucharist, Maundy Thursday, Priestly Identity.